

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
August Diffner		OP SA 20–23
Handledare		
Dan Öberg		Antal ord: 11 811
Beteckning	Kurskod	
		1OK026
ELVA PRINCIPER FÖR SPECIALOPERATIONER? EN STUDIE AV SPECIALFÖRBANDENS FRAMGÅNGAR		
ABSTRACT:		
<p>Recent studies have shown an increased relevancy for special operations warfare. Special operations have been acclaimed as a cost beneficial means of achieving strategic ends. Although this is the case there is a significant lack in the realm of contemporary special operations theory. Operation Barras in 2000 and Operation Neptune Spear in 2011 have both been renowned for being daring, well conducted but foremost successful. Nevertheless, thorough research of these operations signals their absence. This study contributes to the field by examining these two successful special operations through the lens of a theoretical framework, based on prominent special operations theorists, in order to determine what principles led to their prosperity. Although a majority of the theoretical principles could be recognised in both operations, not all of these were beneficial to the outcome. The results have shown that the principles of <i>strategic and political comprehension</i>, <i>technology</i>, <i>practice</i>, <i>intelligence</i>, <i>personal commitment</i> and <i>speed</i> mainly contributed to success. Conclusions also show that the principle of <i>intelligence</i> could be considered superior to the other principles. This conclusion is drawn due to the fact that accurate intelligence enabled several of the other principles, for example <i>practice</i> and <i>strategic and political comprehension</i>.</p>		
Nyckelord:		
Specialoperationer, McRaven, Spulak, Gray, specialoperationsteori, Operation Neptune Spear, Operation Barras.		

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	3
1.1 FORSKNINGSÖVERSIKT	4
1.1.1 <i>Specialoperationer</i>	4
1.1.2 <i>Operation Neptune Spear</i>	5
1.1.3 <i>Operation Barras</i>	6
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	7
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	7
1.4 AVGRÄNSNINGAR	7
1.5 DISPOSITION	8
2. TEORI.....	9
2.1 SPECIALOPERATIONER	9
2.2 ELVA PRINCIPER FÖR SPECIALOPERATIONER.....	9
2.3 TEORIDISKUSSION	14
3. METOD.....	16
3.1 FORSKNINGSDESIGN.....	16
3.2 VAL AV FALL.....	16
3.3 MATERIAL OCH KÄLLKRITIK.....	17
3.4 FORSKNINGSETIK	18
3.5 OPERATIONALISERING	18
4. ANALYS	22
4.1 ANALYS OPERATION NEPTUNE SPEAR	22
4.2 OPERATION BARRAS	29
5. AVSLUTNING	36
5.1 ÅTERKOPPLING TILL FORSKNINGSFRÅGAN.....	36
5.2 SLUTSATSER.....	37
5.3 DISKUSSION.....	38
5.4 VIDARE FORSKNING	38
5.5 YRKESRELATERAD RELEVANS	39
LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING.....	40

1. Inledning

Även om specialoperationer som fenomen inte kan anses nytt är dess förekomst som vedertaget begrepp och användningen av specifika förband för att genomföra operationerna desto nyare. Specialförbanden använder okonventionella metoder för att påverka strategiska mål med högre riskbenägenhet än konventionella förband. De hanterar friktioner bättre, exempelvis psykiska och fysiska påverkansfaktorer, det bristfälliga informationsläget samt oförutsägbarheten i motståndarens agerande och anses vara ett kostnadseffektivt sätt att uppnå strategiska målsättningar (Spulak 2007, 19–20; Gray 1999, 2). Själva begreppet och medföljande förväntningar om förmåga kan dock anses problematisk och leda till konceptuella missförstånd och överskattning (Wey 2014, 131–133).

Operation Neptune Spear genomfördes i maj 2011 och syftade till att eliminera al-Qaida-ledaren Usama bin Ladin, ett uppdrag som det amerikanska försvaret och flera underrättelseorganisationer strävat mot i närmare tio års tid (Jones 2012, 415). Operationen verkställdes genom att en styrka från det amerikanska specialförbandet Navy SEALs flögs in i Pakistan till platsen bin Ladin misstänktes uppehålla sig och därefter utifrån ett förutbestämt agerande genomsoekte byggnaderna i jakt på terroristledaren (Owen och Maurer 2012, 135–137). Operationen behövde tidigt anpassas då en av helikoptrarna kraschade precis vid byggnaderna men kunde fortsättas utan skadade (Bergen 2012, 218). Kort därefter påträffades bin Ladin i en av byggnaderna och kunde elimineras. Därefter påbörjades insamling av material vilket kunde tänkas ha underrättelsevärde innan transporten tillbaka till Afghanistan med hjälp av en reservhelikopter (Jones 2012, 428). På plats i Afghanistan kunde experter bekräfta att det faktiskt rörde sig om bin Ladin. Kort därefter avslutades den mycket framgångsrika specialoperationen som möjliggjorde att ledaren i al-Qaida slogs ut genom ett hemligt uppdrag, utan att specialförbandet ådrog sig egna sårade (Owen och Maurer 2012, 218–222).

Operation Barras genomfördes i september år 2000 och syftade till att frita gisslan bestående av fem brittiska soldater och officerare tillfångatagna av den sierraleonska rebellgruppen West Side Boys (WSB) (Fowler 2010, 10–12). Inledningsvis var målsättningen att lösa gisslansituationen genom förhandlingar men då underrättelserna tydde på en stor risk att gisslan skulle flyttas beslutade det brittiska styret att en militär fritagningsoperation krävdes (McManners 2012, 81). En styrka bestående av brittiska specialförbandssoldater från SAS och fallskärmsjägare ur 1 Para sattes ihop och började träna inför operationen (MacKenzie

2011, 230). Operationen genomfördes genom två parallella angrepp på WSB:s läger där gisslan hölls. 1 Para anföll byn Magbeni där majoriteten av WSB uppehöll sig i syfte att hindra dessa från att förstärka vid Gberi Bana där det huvudsakliga angreppet skulle ske. SAS repellerade ned vid Gberi Bana och fritog snabbt gisslan samtidigt som sierraleonska fångar kunde fritas och flertalet av WSB rebeller även kunde tillfångatas. Inom 20 minuter var den fritagna gisslan inlastad i en helikopter vilken förde dem till ett brittiskt fartyg och medicinska undersökningar skedde. Operationen genomfördes med minimala brittiska förluster och helt utan skador på gisslan samtidigt som konsekvenserna för WSB var förödande (Fowler 2010, 43, 54–55; Stilwell 2012, 202–204).

Dessa två ovan beskrivna specialoperationer kommer i undersökningen att analyseras utifrån ett ramverk baserat på specialoperationsteorier. Analysen kommer att bidra till en djupare förståelse för vad som bidrog till framgångarna i respektive fall.

1.1 Forskningsöversikt

1.1.1 Specialoperationer

Med anledning av att både antalet specialoperationer, antalet specialförband samt den mediala uppmärksamheten för dessa ökat sedan andra världskriget anser flertalet forskare att ytterligare studier krävs för att förstå de bakomliggande faktorerna för operationernas framgångar. Både moderna och historiskt uppmärksammade operationer har ökat insikterna kring den strategiska nytta specialoperationer kan innebära (Wey 2014, 131). I forskningen betonas även att antalet specialoperationer bedöms fortsätta öka och att specialförbanden även i framtiden troligen kommer att utgöra en viktig resurs i den säkerhetspolitiska verktygslådan (Finlan 2019, 255–256).

Samsyn råder bland flertalet författare om att fler och mer omfattande teorier som berör specialförband och -operationer behöver utvecklas. Spencer (2017, 119–121) menar att specialoperationerna särskiljer sig tillräckligt från konventionella operationer avseende exempelvis risktagning, tillvägagångssätt och strategisk nytta för att motivera teoriutvecklingen. Tillgängliga krigsvetenskapliga teorier blir ett alltför trubbigt analysverktyg i sammanhanget. För att fullt ut kunna dra nytta av den potential som finns inom specialförbanden och den numer vanligt förekommande förgreningen av specialförbanden med olika inriktningar skulle även förståelsen för förgreningen kunna utvecklas. Denna bild delas av Spulak (2007, 3–4) som menar

att utvecklade teorier skulle kunna möjliggöra mer strukturerad användning snarare än den nuvarande, mer ad hoc-liknande, tillämpningen av specialförband. Att specialförbanden skiljer sig mycket från konventionella förband nämns som en stor orsak till att området är ett av de mest utforskade ämnena inom militärteorin. Den traditionella förståelsen av krigföring främst bestående av avgörande slag och utnötning erbjuder inte utrymme för specialoperationsteori, vilket lett till att specialförband historiskt använts suboptimalt, främst för att stödja konventionella förband (Finlan 2019, 258–260).

Förståelsen för specialoperationers framgångar begränsas av bristen på teorier som förklarar fenomenet ur ett strategiskt perspektiv, men likheter finns mellan denna typ av operationer och delar av antikens krigföring (Wey 2014, 131). Förståelsen hos både politiker, militärstrateger och enskilda operatörer avseende hur framgång genom specialoperationer nås och i vilka fall detta inte är möjligt, behöver ökas genom vidare forskning (Kiras 2021, 200–201). Kiras diskuterar hur strategisk effekt uppnås med specialförband och att denna förståelse är en grundläggande faktor för att minska den felaktiga användningen. Med en alltför konventionell attityd till vad som är lämpligt och möjligt i militära operationer begränsas de moraliska och materiella utnötningseffekterna, vilka får strategisk inverkan på motståndaren. Samtidigt menar Kiras (2006, 112, 117) att briljans och framgång på den taktiska nivån inte nödvändigtvis innebär strategiska effekter, särskilt om målen inte är väldefinierade eller medlen olämpliga.

En rad olika faktorer anses bidra till specialoperationer och kan skilja något åt vilka av dessa som betonas beroende på perspektiv. Bland dessa återfinns exempelvis vilseledning, underrättelser, förmågan att agera djupt bakom motståndarens linjer och överraskning (Wey 2014, 135–137). Andra betonar identifieringen av mål som kan få strategisk effekt, eller utnyttjandet av motståndarens svagheter (Finlan 2019, 266–267). Vidare anses specialoperationer nå störst effekt när de används i kombination med konventionella styrkor, upprepat mot högvärdiga mål, vilket i längden innebär en sorts psykologisk och materiell utnötning (Kiras 2006, 113).

1.1.2 Operation Neptune Spear

Åsikterna går isär i den tidigare forskning kring operationen som bland annat berört frågan om legalitet i elimineringen av bin Ladin. Wallace (2012) argumenterar för att operationens genomförande kan anses legitimt då al-Qaida ur ett perspektiv av internationell humanitär rätt anses vara en organiserad väpnad grupp, i vilken bin Ladin utgjorde en viktig del av ledningen. Bin Ladin har både aktivt deltagit i planeringen och koordineringen av terrorattentat

mot militära och civila mål. Dessutom utsattes soldaterna som genomförde operationen för stora personliga risker för att säkerställa att den internationella humanitära rättens proportionalitetsprincip och distinktionsprincip bibehölls, varför Wallace (2012, 367–368) anser operationen juridiskt försvarbar. Ambos och Alkatout (2012) delar inte bilden av att operationen genomfördes inom ramarna för den internationella humanitära rätten, framför allt då de menar att ingen väpnad konflikt kan anses ha rått mellan USA och al-Qaida, och att även om så vore fallet kan bin Ladin inte ansetts utgöra en kombattant vid tillfället då han enligt författarna inte aktivt deltog i stridigheterna (Ambos och Alkatout 2012, 341, 365). Wey (2014, 131) nämner operationen som bidragande till den samtida insikten av specialförbandens strategiska relevans, men menar samtidigt att vidare studier krävs för att fullt förstå fenomenet.

Utöver diskussionen om operationens legitimitet återfinns en rad beskrivningar av kriget mot terrorn, CIA:s underrättelsearbete för att kartlägga terrorgrupper samt Operation Neptune Spear, se exempelvis Bergen (2012) eller Jones (2012). Dessa beskriver utförligt händelseförloppen men förklarar inte händelserna ur några särskilda teoretiska perspektiv, utan håller sig till de beskrivande aspekterna.

1.1.3 Operation Barras

King (2009, 646) diskuterar hur framför allt amerikanska specialoperationer under 2000-talet har blivit mer aktuella för forskning. Han problematiserar dock bristen på forskning gällande de brittiska specialförbanden med Special Air Service (SAS) i spetsen. King anser nämligen att SAS klivit ifrån den mer perifera roll de upprätthållit under kalla kriget och in i rampljuset, bland annat genom Operation Barras. King (2009, 656) beskriver att förövningen som skedde inför genomförandet av Operation Barras var relevant för genomförandet men utvecklar dock inte *hur* förövningen påverkade genomförandet. King beskriver inte heller några andra specifika faktorer vilka kan tänkas bidragit till operationens framgång.

Utöver Kings avhandling gällande SAS återfinns även här en rad beskrivningar av operationen vilka mer liknar historiska redogörelser, exempelvis Fowler (2010) eller Stilwell (2012) som även betonar hur våghalsig och riskfylld men framför allt framgångsrik operationen var. Även om dessa redogörelser för händelseförloppet är väl detaljerade och utförliga gör de inget anspråk på att förklara specialoperationerna utifrån något teoretiskt perspektiv.

1.2 Problemformulering

Specialoperationer beskrivs som småskaliga, riskfyllda och ofta okonventionella operationer med potential för stor politisk eller militärstrategisk vinning (Wey 2014, 131–132). Forskningen om operationerna fokuseras kring en rad olika faktorer vilka menas bidra till framgång men framför allt anses ytterligare studier på området behövas (Finlan 2019, 266–267; Wey 2014, 135–137). Ingen enhällig syn gällande vad som bidrar till framgång i specialoperationer kan återfinnas och ur ett teoretiskt perspektiv anses området vara ett av de minst utforskade inom krigsvetenskapen (Finlan 2019, 258–260). Både Operation Neptune Spear och Operation Barras har ansetts både mycket riskfyllda och svåra men framför allt framgångsrika (Owen och Maurer 2012, 223–224; Fowler 2010, 58). Dock saknas i forskningen utförligare analyser över vad som mer specifikt har bidragit till framgångarna i dessa riskfyllda och svåra operationer. Förståelsen för vad som bidragit till att specialoperationerna nått framgång skulle kunna bidra till förståelsen för specialoperationer och möjligen även leda till en mer strukturerad användning av specialförbanden. Genom en systematisk undersökning av de ovan beskrivna fallen utifrån ett teoretiskt ramverk baserat på olika faktorer som anses bidra till specialförbandens framgångar kan dels förståelsen för de specifika fallen skapas, dels kan även förståelsen för vad som bidrar till operationernas framgångar mer generellt ökas.

1.3 Syfte och frågeställning

Operation Neptune Spear och Operation Barras anses särskilt riskfyllda och avancerade, men framför allt framgångsrika, dock saknas forskning vilken i större utsträckning undersöker vad dessa framgångar berott på. Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka förklaringsfaktorer ett teoretiskt ramverk baserat på specialoperationsteorier kan bistå i att finna för framgångarna i Operation Neptune Spear och Operation Barras. Resultatet kan även delvis bidra till förståelsen för specialoperationsteori genom undersökning utav vilka av McRavens (1996), Spulaks (2007) och Grays (1999) principer som bidragit till framgångarna i två lyckade specialoperationer. Utifrån det presenterade syftet formuleras frågeställningen:

- *Hur kan framgångarna i Operation Neptune Spear och Operation Barras förklaras utifrån Grays, Spulaks och McRavens principer för specialoperationer?*

1.4 Avgränsningar

Det teoretiska underlaget avgränsas för att omhänderta de mest framstående delarna av McRavens, Spulaks och Grays teorier, varför vissa perifera delar vilka endast beskrivs flyktigt i det teoretiska underlaget avgränsats bort. Vidare avgränsas undersökningen till att enbart omfatta

Operation Neptune Spear och Operation Barras. Det teoretiska ramverket har avgränsats till att endast innefatta enskilda teoretikers huvudprinciper samt delprinciper vilka återfunnits i mer än en av specialoperationsteorierna.

1.5 Disposition

Inledningsvis presenteras de elva identifierade principerna för specialoperationer samt diskuteras det teoretiska ramverket i teorikapitlet, därefter följer ett metodkapitel vilket redogör för forskningsdesign, forskningsetiska överväganden och operationalisering av principerna. Därefter analyseras fallen utifrån teorin. Avslutningsvis sker en sammanfattning och återkoppling till problemformulering och resultat samt en kortare diskussion avseende resultatens innebörd för den militära yrkespraktiken.

2. Teori

Avsnittet innefattar inledningsvis en redogörelse för definitionen av begreppet specialoperation, därefter följer en redogörelse för hur det teoretiska ramverket har utarbetats, därefter följer det teoretiska ramverket i sig. Avslutningsvis diskuteras teoriavsnittet.

2.1 Specialoperationer

McRaven (1996, 2) anser att: “*A special operation is conducted by forces specially trained, equipped, and supported for a specific target whose destruction, elimination, or rescue (in the case of hostages), is a political or military imperative*”. Gray (1999, 14) menar att specialoperationer är: “*Small-scale, clandestine, covert or overt operations of an unorthodox and frequently high-risk nature, undertaken to achieve significant political or military objectives in support of foreign policy*”. Begreppet specialoperation preciseras i uppsatsen utifrån McRavens och Grays definitioner. Begreppet förstås således som att specialoperationer genomförs av särskilt tränade och utrustade förband med ett specifikt mål som är särskilt militärt eller politiskt nödvändigt. Operationerna är småskaliga, riskfyllda och innefattar okonventionella aspekter.

2.2 Elva principer för specialoperationer

För det teoretiska ramverket har McRavens, Spulaks och Grays teorier för specialoperationer analyserats. Dessa tre skiljer sig åt avseende inriktning, fokusområden och även hur de teoretiska principerna utarbetats. Exempelvis betonar Spulak (2007, 16) att specialförbandens framgångar beror på de personliga kvalifikationerna hos specialförbandssoldaterna, Gray (1999) fokuserar snarare på den strategiska aspekten och hur specialförbanden passar in i denna. McRaven (1996) skiljer sig från de två andra då han genom historiska fallstudier kommit fram till ett antal principer vilka förklarar specialoperationerna mer på den taktiska nivån.

Undersökningen av de tre ovanstående teoretikernas verk har gett vid handen att delar av teoriernas principer är gemensamma, medan vissa av principerna endast förekommer i ett av verken. Exempelvis presenterar både Gray (1999, 6–7) och McRaven (1996, 13–14, 23) principer och delprinciper vilka på olika sätt behandlar vikten av *målsättningar*. Gray betonar vikten av att uppnå strategiska målsättningar med specialförband, medan McRaven förespråkar minimeringen av antalet målsättningar på den taktiska nivån för att minska antalet rörliga delar i op-

erationen. Dessa två beskrivningar av hur målsättningar ska förstås och hanteras under specialoperationer skiljer mellan teoretikerna men faller likväl in under den övergripande principen *målsättningar*.

Trots att principer som innefattar exempelvis *strategisk och politisk förståelse* (Gray 1999, 3–5, 13) och *hastighet* (McRaven 1996, 20–21) endast återfunnits i en vardera av specialoperationsteorierna har dessa principer ändå tagits med i det teoretiska ramverket. Detta beror på att dessa principer utgör en viktig del av respektive teori och således bör omfattas av ramverket för att fullt ut kunna användas i analysen, trots att de endast förekommit i en av teorierna.

De principer vilka teoretiker menar förklarar specialförbandens framgångar är:

- Strategisk och politisk förståelse
- Målsättningar
- Okonventionella metoder
- Motståndarens sårbarheter
- Teknologi
- Övning
- Underrättelser
- Operationssäkerhet
- Rykte
- Personligt engagemang
- Hastighet

Strategisk och politisk förståelse

Behoven av specialförbandens tjänster förändras genom tiden, vilket innebär att även specialförbanden behöver utvecklas samt att den politiska nivån måste ha realistiska förväntningar på specialförbanden avseende vad som är möjligt och lämpligt. Om detta misslyckas riskerar specialförbanden användas som en sorts stormtrupp på uppdrag med tveksam nytta, även om uppdraget mycket väl kan anses genomförbart. Inom denna princip återfinns också vikten av politisk legitimitet vilket kan förändra toleransen för specialoperationernas framgångar och tillkortakommanden. Militära befälhavare behöver tillse att kompetent personal tillåts planera operationer utan onödig inblandning från det politiska skiktet. Principen innefattar också en historisk förståelse både för krigföring i allmänhet och specialoperationer i synnerhet, vilket

även det syftar till att använda förbanden på rätt sätt (Gray 1999, 3–5, 13).

Målsättningar

Specialoperationers syfte måste vara förankrade i de strategiska målsättningarna för att specialförbandens verkliga nytta ska kunna utvinnas. Om framgångar på den taktiska nivån inte bidrar till de strategiska målsättningarna riskerar de taktiska vinsterna vara förgäves (Gray 1999, 7). Beslut om övergripande operativa eller strategiska mål för specialoperationer fattas på en högre nivå än vad specialförbanden kan påverka. Däremot tillåter planeringen på taktisk nivå att mål som leder mot de övergripande målsättningarna identifieras och prioriteras. Härvid måste målen på taktisk nivå minimeras genom begränsning till de verkligt nödvändiga. Lyckas detta minskas antalet rörliga delar i operationen vilket leder till att behovet av personal och externa resurser minskar, möjligheten att föröva förbättras och tempot ökar (McRaven 1996, 13–14; Gray 1999, 6). Uppdraget måste även ha ett tydligt syfte som leder mot de operativa eller strategiska målsättningarna. Meningen med att ha ett tydligt syfte med uppdraget är att personalen oavsett personliga umbäranden, faror, etcetera ska kunna minnas uppgiften och fullfölja uppdraget (McRaven 1996, 23).

Okonventionella metoder

Ett uppfinningsrikt förhållningssätt bidrar till specialförbandens uppnående av målsättningar på olika sätt. Genom kreativitet kan skeendena i striden drastiskt förändras, vilket bidrar till minskad risk för specialförbanden och ökad effekt på motståndaren (Spulak 2007, 17). Att tillämpa stående procedurer för specialoperationer anses kontraproduktivt då målen och förutsättningarna tenderar att skiljas mycket åt operationerna emellan. En annan nackdel med att genomföra operationer på liknande sätt vid upprepade tillfällen är en minskad överraskningseffekt då även motståndaren bedöms lära och anpassa sig. Även här gynnas förbanden av en kontinuerlig utveckling i förhållande till operationella och politiska krav (Gray 1999, 8). Okonventionella metoder bidrar till att överkomma hinder avseende exempelvis överraskning eller hastighet där de historiska exemplen bland andra innefattar innästling med miniubåtar eller glidflygplan, transportmedel som ditintills inte använts i det syftet (McRaven 1996, 13–14).

Motståndarens sårbarheter

Motståndarens sårbarheter måste identifieras, analyseras och utnyttjas (Gray 1999, 10). Även om en mer objektiv eller tydlig sårbarhet inte återfinns kan en relativ sårbarhet oftast återfinnas och måste då exploateras, således bör någon del av motståndaren kunna anses svagare än övriga delar och måste i sådana fall utnyttjas. Kunskapen om motståndarens sårbarheter är starkt beroende av underrättelsesläget. Att identifiera rätt tidpunkt bidrar också till specialförbandens framgångar, dock anses varje fall vara unikt och att en bedömning måste ske utifrån detta. Ofta görs skattningen att överraskning lättast uppnås på natten då motståndaren bedöms vara mindre vaksam men även motsatsen har visat sig stämma. Således blir återigen underrättelsesläget av stor vikt för att bedöma och identifiera sårbarheter (McRaven 1996, 17–19).

Teknologi

Tillgången till avancerad teknik är en av de stora faktorer vilka principiellt skiljer specialförbanden från konventionella förband. Skillnaderna i teknologi och utrustning beror bland annat på begränsad tillgänglighet, kostnad och omfattande behov av utbildning (Spulak 2007, 12–13). Specialförbanden är extremt beroende av teknologiska fördelar, framför allt avseende kommunikation, vapenverkan och transport. Exempelvis bidrog introduktionen av sprängdeg till brittiska sabotageuppdrags framgångar under andra världskriget. På motsatt sätt har även bristen på taktisk lufttransport negativt påverkat specialförbandens förmåga under andra operationer (Gray 1999, 11). Innovativt nyttjande av tekniska transportmedel, exempelvis minibusar eller glidflygplan har bidragit till att uppnå överraskningseffekter på motståndaren samtidigt som innovativt nyttjande av verkanssystem som exempelvis mörkerriktmedel eller riktade sprängladdningar bidragit till att hastigheten och precisionen kunnat ökas under specialoperationer (McRaven 1996, 13–14).

Övning

Konventionella förband är begränsade i de specifika förmågor de ska kunna presentera för att kunna upprätthålla kravställd nivå. Begränsning av förmågor inom samma förband gör de konventionella styrkorna mer beroende av andra typförband för att kunna uppnå synergieffekter. Detta behov kan specialförbanden överkomma genom att de organiseras annorlunda. Genom ett mindre antal men mer kompetent personal kan specialförbanden uppvisa ett bredare omfång med mer djupgående förmågor än konventionella förband. Flexibiliteten som skapas genom bredden av förmågor möjliggör även snabb anpassning till skiftande förutsättningar som exempelvis strategisk inriktning (Spulak 2007, 18–19). Denna typ av taktisk kompetens

är avgörande för att specialförbanden ska kunna uppnå den efterfrågade effekten och kräver rigorös utbildning och träning (Gray 1999, 11; McRaven 1996, 15). Utöver övning och utbildning sett till de personliga färdigheterna hos personalen anses även att detaljerade generalrepetitioner med hela det ingående förbandet bör genomföras. Förövningen bidrar till att identifiera och omhänderta svagheter i den egna planen (McRaven 1996, 16).

Underrättelser

Tillgången till högvärdig underrättelserapportering är ytterligare en faktor vilken skiljer specialförbanden från konventionella förband (Spulak 2007, 16). Specialförbanden behöver en omfattande inblick i motståndarens verksamhet i anslutning till målområdena för att kunna lyckas nå framgång på taktisk nivå. Historiskt sett har skillnaderna mellan ett fördelaktigt och ett ofördelaktigt underrättelseläge inneburit en avgörande skillnad och har i stor utsträckning bidragit till att taktisk överraskning uppnåtts (Gray 1999, 12). Ett gott underrättelseläge gör att planen kan utarbetas så detaljerad som krävs och att oklarheter minimeras. De bidrar till att identifiera de kritiska målen för att uppnå de övergripande målsättningarna och möjliggör även en analys av motståndarens sårbarheter (McRaven 1996, 13–14).

Operationssäkerhet

Operationssäkerheten bidrar till att hemlighålla planer inför genomförandet av en specialoperation och till överraskningseffekten (Gray 1999, 11). Specialoperationer innebär alltid en mer eller mindre förberedd motståndare, exempelvis då gisslantagare alltid i viss mån är beredda på att fritagningsförsök kan komma att ske. Här anses operationssäkerheten avgörande för att motståndaren inte ytterligare ska kunna förbereda sig, framför allt avseende tidpunkt för angrepp och tillvägagångssätt. Genom strikta säkerhetsåtgärder, utan att för den delen göra förberedelserna av operationen lidande, förnekas motståndaren möjligheten att förbereda sig på specialförbandens specifika tidpunkt och angreppssätt. Här betonas vikten av att behörig personal får ta del av informationen som uppdraget kräver. Framgångsrik operationssäkerhet gynnar den egna överraskningseffekten och missgynnar motståndarens chanser att överrumpla specialförbanden (McRaven 1996, 14–15).

Rykte

En gedigen meritlista på specialförbandens tidigare framgångar kan bidra till avskräckning hos motståndaren. Avskräckningen kräver både att specialförbanden har en hög grad av taktisk kompetens och att den politiska handlingskraften visar att användning av specialförbanden inte räds (Gray 1999, 13–14). Motståndarens rädsla för utnötning sett till fysiska eller moraliska resurser till den grad att denne kan besestras är det som bidrar till att viljan att fortsätta, eller för den delen börja, en konflikt minskas. Denna rädsla kan specialförbanden bidra till att skapa hos motståndaren (Spulak 2007, 5, 39).

Personligt engagemang

Specialförbandens begränsning i storlek i kombination med graden av risk i uppdragen innebär en låg grad av acceptans för svagheter i personalen, här är kvalitet av yttersta vikt (Gray 1999, 12). Personligt engagemang bidrar till att en hög moralisk standard uppnås hos förbanden, att de är tillförlitliga med ytterst känslig information och verksamhet, samt att de uppvisar ett kompromisslöst mod inför riskfyllda uppgifter (Spulak 2007, 16). Att specialförbanden har ett starkt personligt engagemang innebär även att det finns en stark tro på ett högre syfte med uppdraget. Om detta uppnås kommer principen starkt påverka personalens vilja att lösa uppdraget, även under extremt påfrestande situationer (McRaven 1996, 23).

Hastighet

Hastighet bidrar till att en mindre styrka, både sett till personal och beväpning, kan övervinna en större, tyngre beväpnad styrka genom att specialförbanden agerar så snabbt att motståndaren inte hinner vidta effektiva åtgärder. Ju längre tid operationen fortlöper efter den första kontakten med motståndaren desto större roll kommer eventuella friktioner att spela. Friktionerna påverkar det offensiva specialförbandet mer än den defensiva motståndaren, och således måste specialförbandet minimera tiden de kan påverkas av motståndaren. I de lyckade fall som undersökts i specialoperationsteorin uppnåddes det huvudsakliga målet med operationen inom 30 minuter (McRaven 1996, 20–21).

2.3 Teoridiskussion

De principer som avhandlats i avsnittet är baserade på de storheter som återfunnits i tre teorier om specialoperationer och specialförband. Teorierna har valts då teorierna i sig och dess författare anses vara centrala inom området och förekommer frekvent i diskussionen om special-

förband, se exempelvis Wey (2014) och Finlan (2019). Teorierna har även valts då de principiellt utgör mittpunkten i specialoperationsteorin samt att de som ovan nämnt har olika fokusområden, exempelvis då McRaven fokuserar mer på den taktiska nivån, Gray fokuserar mer på strategi och Spulak mer på specialförbandsoperatören. De olika fokusområdena bidrar till det teoretiska ramverket då fler specifika aspekter belyses. Av denna anledning anses det relevant att använda det teoretiska ramverket för att undersöka fallen. Genom att analysera olika perspektiv av specialoperationsteori kan en bredare bild och en djupare förståelse för specialoperationer, dess framgångar och misslyckanden erhållas. Analysen av teorierna har visat att vissa av principerna återfinns i flera av teoretikernas verk medan andra delar är specifika för respektive teoretiker. Sammanställningen av likheter och skillnader i teorierna bidrar till en systematisk kategorisering av principer och i förlängningen en mer nyanserad bild av empirin än om den analyserats ur ett enskilt teoretiskt perspektiv.

En svaghet med att sammanställa olika delar av olika teorier för att skapa ett teoretiskt ramverk är att vissa av principerna, även om de återfunnits i flera av teorierna, kan skilja något åt mellan teoretikernas specifika definition. Detta omhändertas genom en noggrann analys av de olika tolkningarna och kärnan i dessa vilket sker i operationaliseringen.

3. Metod

I kapitlet presenteras och motiveras de metodologiska ställningstaganden som gjorts avseende forskningsdesign, val av fall, källkritik, forskningsetik och avslutas med operationalisering av de teoretiska principerna.

3.1 Forskningsdesign

För att besvara forskningsfrågan genomförs undersökningen som en teorikonsumerande fallstudie med en förklarande ansats. Att studien genomförs som en teorikonsumerande fallstudie innebär att fallen står i centrum för undersökningen och det teoretiska ramverket appliceras på dessa för att förklara vad som bidragit till framgång, snarare än att enbart beskriva händelseförloppet eller teorin. Beroende på utfallet i studien kan teorikonsumerande fallstudier även bidra till att stärka eller försvaga tilltron till principernas förklaringsvärde (Esaiasson et al. 2017, 43). En styrka i fallstudier är att det går att få god insikt i händelsekedjorna i fallen, däremot kan en nackdel med en teorikonsumerande undersökning vara att dessa i lägre grad än teoriprovande fallstudier uppnår extern validitet, alltså att undersökningens resultat kan generaliseras till andra fall (Esaiasson et al. 2017, 88–89). Med tanke på undersökningens syfte, att undersöka vilka principer som bidragit till framgång i två specifika fall, anses dock en teorikonsumerande ansats mest lämplig.

Det empiriska materialet analyseras genom kvalitativ textanalys. Detta innebär en fördjupad genomläsning av innehållet som sedan ligger till grund för tolkning. Den kvalitativa textanalysen möjliggör att väsentligt innehåll i materialet kan identifieras utifrån kontext och sammanhang (Esaiasson et al. 2017, 211). Tolkningen av materialet sker genom att operationella indikatorer utifrån teorierna arbetas fram och presenteras. Att materialet tolkas ur författarens perspektiv kan innebära viss problematik och att dennes förväntningar eller tidigare erfarenheter färgar tolkningen. Genom öppenhet och transparens i tolkningsprocessen med tydliga operationella indikatorer samt konkret och relevant stöd för tolkningen presenteras kan eventuell påverkan av förutfattade meningar motverkas. Även genom en genomgående och korrekt referenshantering kan transparensen öka, något som även stärker möjligheten till extern granskning av materialet (Esaiasson et al. 2017, 25, 228).

3.2 Val av fall

Med anledning av att antalet specialoperationer är förhållandevis begränsat samt undersökningens knappa omfattning är fördelarna med ett strategiskt urval av få analysenheter större än de

hos ett slumpmässigt urval eller en analys av ett stort antal fall. För att fullt ut kunna undersöka framgångar i specialoperationer genom det teoretiska ramverket har fallen handplockats genom strategiskt urval (Esaiasson et al. 2017, 102–103). För att få mer bredd i undersökningen har två något olika fall valts där det första syftar till att slå ut ett högvärdigt mål medan det andra fallet syftar till att frita gisslan. Att välja fler fall eller mer olika fall skulle kunna bidra till andra resultat då det är möjligt att olika faktorer bidragit till framgång i olika fall. Studiens begränsade omfång gör dock att antalet analysenheter måste begränsas, en faktor som identifierats som ett inlägg för vidare forskning.

3.3 Material och källkritik

Materialet för Operation Neptune Spear utgörs av en primärkälla författad av en soldat (Owen) som deltog i operationen samt två sekundärkällor från författare som specialiserat sig på efterdyningarna av elfte september-attentaten och jakten på al-Qaida. För Operation Barras utgörs materialet främst av en omfattande fallbeskrivning av Operationen och ytterligare källor vilka beskriver brittiska specialförband och -operationer. Dessa källor har bedömts utifrån kriterierna äkthet, oberoende, samtidighet och tendens. Äkthetskriteriet innebär att källan har producerats under de omständigheter, alltså exempelvis vid det tillfälle, i det sammanhang och av den författare som anges (Esaiasson et al. 2017, 287–288). Äkthetskriteriet uppfylls i det aktuella materialet genom att endast använda material från vedertagna bokförlag. Oberoendekriteriet innebär att materialet i källorna verkligen stämmer, exempelvis beroende på skiljande uppfattning från en händelse, vilket stärks genom att bekräfta informationen i alternativa källor (Esaiasson et al. 2017, 291–292). Genom att använda flera källor för respektive operation har både storheter och detaljer kunnat bekräftas genom oberoende källor.

Samtidighetskriteriet innebär att en källa generellt sett kan anses mer trovärdig ju närmare en händelse informationen förmedlats, vilket beror på att minnen annars riskerar att försämrats och eftertionaliseringar kan ske. De böcker som använts för Operation Neptune Spear publicerades endast ett år efter operationen genomfördes, vilket anses stärka samtidighetskriteriet. De fyra böcker som använts för Operation Barras publicerades mellan tio och tolv år efter operationen. Samtidighetskriteriet stärks dock i och med att böckerna baserats på bland annat intervjuer och andra primärkällor vilka upprättats i närmare anslutning till operationen. Tendensen i källmaterialet berör huruvida innehållet avsiktligt förvanskats eller snedvridits för att framhäva ett visst perspektiv i något särskilt syfte och bedöms utifrån den som författat källan. (Esaiasson et al. 2017, 294–295). Sett till tendenskriteriet kan Owen som förstahandskälla

ifrågasättas då det kan finnas en risk för osaklighet med tanke på att författaren själv deltog i operationen. Kriteriet kan dock stärkas genom att majoriteten av informationen bekräftas i andra källor. Materialet för Operation Barras är uteslutande skapat av britter, vilket skulle kunna bidra till tendensiositet, dock har den huvudsakliga källan (Fowler 2010) utgått ifrån intervjuer av både brittiska soldater och medlemmar i West Side Boys vilket vidgar källans perspektiv och minskar tendensiositeten. Sammantaget bedöms källmaterialet trovärdigt då källorna i stor utsträckning kompletterar varandra och exempelvis misstanke om påverkat tendenskriterium kan kontrolleras genom oberoende källor.

3.4 Forskningsetik

Forskningsetik innefattar bland annat att kontrollera för att resultat eller källmaterial inte fabriceras för att gynna ett visst narrativ eller privat intresse. Inom forskningsetiken betonas även vikten av att särskilja vilket innehåll som är författarens egna slutsatser från det material som författats av andra individer (Wallén 1996, 132). För att uppnå god forskningsetik tillämpas en genomgående källhänvisning för att särskilja författarens slutsatser från inhämtat material.

Genom att publicera studien och resultaten i sin helhet bidrar undersökningen till forskningsläget och möjligheten till granskning och kontroll från utomstående ökar. I och med att undersökningen berör krigsvetenskap är det möjligt att argumentera för att resultaten skulle kunna användas i krig och bidra till lidande för människor (Wallén 1996, 133). Dock anses undersökningens begränsade omfattning samt att resultaten skulle kunna bidra till att stävja illvillig användning av specialförband göra att undersökningen anses forskningsetiskt försvarbar.

3.5 Operationalisering

Genom operationaliseringen skapas analysfrågor utifrån de teoretiska definitionerna syftande till att stärka studiens validitet, samt att relevanta slutsatser kan dras (Esaiasson et al. 2017, 56–57). I avsnittet operationaliseras de elva principerna presenterade i avsnitt 2.2, vilka återfunnits i specialoperationsteorin. Principerna används för att skapa analysfrågor som sedan i analysen ställs mot materialet för att besvara frågeställningen. För att bedöma om en princip förekom i fallet identifieras innehåll som överensstämmer med den teoretiska definitionen, om materialet exempelvis innehåller information om att repetition av operationens ingående moment kan detta analyseras vidare för att undersöka i vilken mån principen om övning uppfylldes. Därefter undersöks om någon del av materialet tyder på att övningen bidrog till framgångarna i operationen.

Strategisk och politisk förståelse

Principen innefattar att specialförbandens utformning måste matcha operationens karaktär för att kunna användas på ett relevant sätt, samt att kompetent personal tillåts planera operationen utifrån inriktningarna, utan inblandning av utomstående. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om strategisk och politisk förståelse?*
- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

Målsättningar

Principen innefattar att uppdragets framgång måste bidra till de strategiska målsättningarna, att det under planeringsskedet sker en begränsning av antalet mål samt att syftet med operationen måste vara otvetydigt för specialförbandet. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om målsättningar?*
- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

Okonventionella metoder

Okonventionella metoder anses bidra till att hinder kan överkommas och fördelar sett till överraskning samt hastighet uppnås. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om okonventionella metoder?*
- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

Motståndarens sårbarheter

Motståndarens sårbarheter utnyttjas för att bidra till specialförbandens framgångar. Tidpunkten för angreppet bör väljas för att skapa fördelar för specialoperationen. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om motståndarens sårbarheter?*
- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

Teknologi

Användningen av högteknologisk utrustning, avsedd för transport, vapenverkan eller kommunikation, för att uppnå fördelar anses vital för specialförbanden. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om teknologi?*

- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

Övning

Övning innebär att de personliga färdigheterna måste hålla en hög nivå för att kunna omhänderta skiftande förhållanden i striden, och att förövning med hela det ingående förbandet sker. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om övning?*
- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

Underrättelser

Underrättelserna bidrar till att utarbeta en gynnsam plan vilken drar nytta av motståndarens sårbarheter. Underrättelselaget ska också bidra till att prioriterade mål kan identifieras. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om underrättelser?*
- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

Operationssäkerhet

Operationssäkerheten hindrar motståndaren från att anpassa sitt agerande utifrån eventuella läckor av planen. Dock ska operationssäkerheten inte påverka planeringen negativt genom överdrivet hemlighetsmakeri. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om operationssäkerhet?*
- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

Personligt engagemang

Det personliga engagemanget bidrar till en obeveklighet hos personalen och en hög grad av mod. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om personligt engagemang?*
- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

Rykte

Principen innebär att avskräckning uppnås genom specialförbandens rykte avseende taktisk kompetens eller politisk handlingskraft att använda förbanden. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om rykte?*
- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

Hastighet

Hastigheten i genomförandet syftar till att motståndarens förmåga att påverka operationen minskar genom att tiden tills målet uppnåtts minimeras. I de historiskt framgångsrika fallen uppnåddes målet inom 30 minuter. Analysfrågan blir således följande:

- *I vilken mån uppfylldes principen om hastighet?*
- *I vilken mån bidrog den till framgång?*

4. Analys

I kapitlet analyseras materialet utifrån analysfrågorna och ett resonemang om i vilken mån principerna kan anses ha fyllts och bidragit till framgång förs. Analysen sker genom att analysfrågorna, exempelvis *“I vilken mån uppfylldes principen om operationssäkerhet?”*, ställs mot material som relaterar till de olika teoretiska principerna, därefter förs ett resonemang om huruvida detta bidragit till operationernas framgångar eller ej.

4.1 Analys Operation Neptune Spear

Strategisk och politisk förståelse

Specialförbandens utformning anses i teorin vital för framgångarna. SEAL Team Six utsågs för genomförandet, då förbandet specialiserat sig på just antiterror- och räduppdrag (Owen och Maurer 2012, 14) samt att dessa genomfört otaliga liknande uppdrag under kriget mot terrorism och således redan var väl förberedda (Jones 2012, 420–422). Specialförbandet var specifikt utformat för denna typ av uppgift, vilket även bidrog till framgångarna då tillförd personal med enkelhet kunde sättas in i uppdraget och planeringen (Owen och Maurer 2012, 154).

I det teoretiska ramverket understryks risken för missöden om detaljstyrning av utomstående sker. Även om den dåvarande presidenten Obama noggrant följde planeringen av operationen la han sig inte i när beslut skulle fattas om specifika taktiska detaljer, utan planen kunde utarbetas av soldater och officerare från SEAL-styrkan. Då den första helikoptern kraschat över muren infann sig en viss nervositet i Vita husets situationsrum där vissa beymrades över huruvida detaljstyrning från presidenten skulle ske (Bergen 2012, 181, 221). Specialförbandsledningen kunde dock försäkra åskådarna om att läget var under kontroll och att uppdraget kunde fortsättas (Owen och Maurer 2012, 198). Detaljstyrning förekom inte vilket anses ha bidragit till framgångarna då den väl inövade planen tilläts fortlöpa utan godtycklig inblandning från utomstående (Owen och Maurer 2012, 198).

Sammanfattningsvis förekom principen i stor utsträckning framför allt då förbandet som genomförde operationen specifikt var utformat för uppgiften samt att det politiska eller militära ledningsskiktet avstod från detaljstyrning. Detta bidrog till framgångarna framför allt då planen som utarbetats av specialister undgick godtycklig förändring av utomstående.

Målsättningar

I det teoretiska ramverket betonas vikten av att uppdraget bidrar till de strategiska målsättningarna, vilket uppdraget i stor utsträckning anses ha gjort. Det globala kriget mot terrorn efter elfte september-attackerna syftade dels till att avsätta talibanregimen i Afghanistan, dels att decimera al-Qaida, med bin Ladin i spetsen (Owen och Maurer 2012, 132). Både ur ett strategiskt och symboliskt perspektiv ansågs uppdraget av största vikt då Usama bin Laden varit målet för det senaste årtiondets jakt och att elimineringen av honom väntades få negativa konsekvenser för terrororganisationen (Bergen 2012, 177), en effekt som bland annat uppnåddes genom att al-Qaidas inflytande i den arabiska våren och dess efterdyningar blev betydligt mindre än väntat (Bergen 2012, 234–235).

Det teoretiska ramverket betonar även vikten av att begränsa antalet mål i operationen. Målet med operationen var att tillfångata eller döda bin Ladin, dock genomförde SEAL-styrkan rutininsamling av material som bedömdes ha underrättelsevärde. Insamlingen pågick tills helikoptrarna var redo att avtransportera styrkan, därefter avbröts den, även om mer material möjligen kunnat medföras (Owen och Maurer 2012, 214). Att insamlingen av material som skedde efter att den primära uppgiften lösts endast pågick tills avtransporten skulle ske tyder på att antalet mål begränsades under operationen, vilket också verkar ha bidragit till framgångarna, framför allt då pakistanska myndigheter började anlända vid platsen endast fem minuter efter att styrkan hade lämnat (Bergen 2012, 231). Om insamlingen av underrättelser hade prioriterats hade risken för en oönskad konfrontation med pakistanska myndigheter kraftigt ökat och möjligen påverkat framgångarna negativt.

I teorin markeras också att syftet med operationen måste vara otvetydigt för personalen. Flerparten av soldaterna som valts ut för uppdraget hade stora delar av deras karriär arbetat mot målet att slå ut al-Qaidaledaren och på ett eller annat sätt tränat inför uppdraget i närmare tio år (Owen och Maurer 2012, 132). Flera av soldaterna bröt även ut i jubel när de underrättades om målet med operationen. Syfte med uppdraget var tydligt, likaså soldaternas engagemang att genomföra det (Bergen 2012, 185). Utifrån det empiriska underlaget är det tydligt att personalen förstod målet med operationen, samt att förståelsen bidrog till framgångarna då personalen utifrån syftet även planerade själva genomförandet (Bergen 2012, 181).

Sammanfattningsvis uppnåddes principen i stor utsträckning då samtliga delprinciper återfanns. Den verkar dock framför allt bidragit till operationens framgångar då begränsningen av

antalet mål gjorde att kontakt med pakistanska myndigheter kunde undvikas. Uppdraget bidrog till de strategiska målsättningarna, dock anses bidragandet till de strategiska målsättningarna inte ha påverkat i operationen i sig, snarare framgångarna i kriget mot terrorn.

Okonventionella metoder

De pricksäkra underrättelserna möjliggjorde kartläggning av vilka specifika individer som bodde på området. Informationen användes bland annat för att locka fram en av bin Ladins söner, Khalid, ut i korridoren genom att visa hans namn, för att sedan nedkämpa honom, vilket gjorde att Khalid gick miste om det övertag han hade genom sin position i trappen (Owen och Maurer 2012, 189–191). Vidare tillämpades en speciell inflygningsteknik som innebar att flygningen skedde så pass nära marken att risken för upptäckt från pakistansk luftrumsövervakning minimerades (Bergen 2012, 215). Användningen av dessa två metoder för att uppnå överraskningseffekt anses ha bidragit till framgång dels då Khalid inte kunde bekämpa SEAL-styrkan i trappen och dels då den pakistanska responsen fördröjdes.

Även om det går att argumentera för att användningen av helikoptrar bidrog till att förkorta operationen så kan detta inte anses vara en okonventionell metod då helikoptrar används frekvent i militära operationer. Användningen av okonventionella metoder för att förkorta operationen kan således inte heller anses ha bidragit till framgångarna.

Principen uppfylldes i viss mån då okonventionella metoder endast bidrog till framgång genom uppnåendet av överraskningseffekt, främst genom att lura en av motståndarna att visa sig och genom att fördröja upptäckten av styrkan. Användningen av okonventionella metoder för att förkorta operationen förekom inte och bidrog således inte till framgångarna.

Motståndarens sårbarheter

I det teoretiska ramverket anses ett korrekt val av tidpunkt bidra till specialoperationers framgång. Tidpunkten valdes delvis för att ljusförhållandena vid tillfället var optimala, med så lite månljus som möjligt, vilket bidrog till att styrkans teknologiska överläge med mörkerhjälpmedel förstärktes, vilket gjorde att SEAL-styrkan kunde se och bekämpa bin Ladin och övriga i byggnaderna, medan det motsatta inte var möjligt. Den andra anledningen var att underrättelserna visade att lördag var den veckodag då den pakistanska militären var som minst aktiv och således bedömdes en eventuell respons från Pakistan fördröjas (Bergen 2012, 192).

Huruvida detta bidrog till framgång är svårt att avgöra då responstiden för Pakistan under någon annan dag inte känns till.

Det faktum att den individ som bedömdes vara bin Ladin inte reagerat då helikoptrar tidigare flugit över byggnaderna var en svaghet som planerades att utnyttjas för att kunna flyga hela vägen fram till målet (Owen och Maurer 2012, 141). Denna svaghet kunde dock inte utnyttjas då styrkan gick miste om överraskningseffekten vid helikopterkraschen (Owen och Maurer 2012, 180) och anses således inte ha bidragit till operationens framgång.

Sårbarhetsprincipen uppfylldes till stor del men bidrog främst till framgång genom att ljusförhållandena gynnade SEAL-styrkan vilka till skillnad från deras motståndare hade mörkerhjälpmedel och således kunde strida i mörkret.

Teknologi

De tekniska innovationerna tillgängliga för specialförbanden ska enligt det teoretiska ramverket bidra till framgångarna. De två Black Hawk-helikoptrarna hade utrustats med särskild teknik och radarabsorberande material för att minska ljud-, värme-, och radarsignaturen, något som försvårade upptäckten av styrkan (Jones 2012, 425). Soldaterna var också utrustade med den senaste versionen av bildförstärkare vilka förenklade strid i mörker då dessa möjliggjorde ett bredare synfält än normala bildförstärkare (Owen och Maurer 2012, 166). Dessutom följdes operationen även i realtid av ledningen i Vita huset. Detta bidrog inte till operationens framgångar i sig, utan innebar snarare en beredskap för att vidta diplomatiska åtgärder vid behov (Jones 2012, 425–426).

Principen uppfylldes i relativt stor mån då användningen av avancerade bildförstärkare och helikoptrar med smygteknik bidrog till operationens framgångar. Tillgången till sekundaktuell ledning under uppdraget utnyttjades inte och anses således inte bidragit till framgången.

Övning

Övningsprincipen innefattar att personalen har tillräcklig färdighet i operationens ingående delar. Med anledning av uppdragets svårighetsgrad handplockades endast de mest erfarna officerare och soldater för genomförandet av operationen (Bergen 2012, 167). Detta anses bi-

dragit till framgångarna då inget i det undersökta materialet tyder på att de personliga färdigheterna hos specialförbandssoldaterna brast under operationen samt att personalen snabbt kunde anpassa sig utifrån de skiftande förhållandena (Owen och Maurer 2012, 176–177).

Principen innefattar också att förövning med hela förbandet sker inför genomförandet. Styrkan förövade upprepat och realistiskt under flera veckor i en skalenlig modell vilken utarbetats med hjälp av underrättelseunderlaget och som var i det närmaste identisk med målet (Bergen 2012, 182). En skillnad mellan modellen och verkligheten var att modellen omgärdades av ett stängsel snarare än en mur. Luftströmmarna som uppstod på grund av muren anses vara en av orsakerna som fick helikoptern att kraschlanda, något som också förövats och således kunde hanteras omgående (Bergen 2012, 218).

Sammanfattningsvis uppnåddes principen i stor utsträckning då personalen både anses ha haft tillräcklig färdighet och att förövning genomförts. Båda dessa faktorer bidrog till framgången i operationen framför allt då det möjliggjorde anpassning utifrån de skiftande förhållandena, exempelvis helikopterkraschen.

Underrättelser

I ramverket understryks vikten av underrättelser för att kunna identifiera och prioritera mål samt att identifiera svagheter hos motståndaren. Underrättelsearbetet inför operationen innebar noggrann uppföljning av verksamheten vid platsen där en tydlig bild av byggnaden och dess boende kunde skapas, vilket också var avgörande i slutsatserna att bin Ladin var en av de boende (Jones 2012, 418). Underrättelserna visade att individen, som troddes vara bin Ladin, inte reagerat nämnvärt då helikoptrar flugit över byggnaderna. Denna uteblivna reaktion indikerade en vana av att höra helikoptrar i närområdet, något som kunde utnyttjas, och planeringslaget bedömde att överraskning skulle kunna uppnås även om helikoptrarna flög nära byggnaderna (Owen och Maurer 2012, 141). Som tidigare nämnt bidrog underrättelserna även till att kartlägga vilka specifika individer som befann sig i byggnaderna, något som kunde användas mot dem, exempelvis genom att viska deras namn och invänta en reaktion (Owen och Maurer 2012, 189–191).

Underrättelseprincipen uppnåddes i hög grad då underrättelserna bidrog till att identifiering och prioritering av både mål och svagheter kunde ske. Sett till identifiering och prioritering av

mål anses principen varit helt avgörande för operationens genomförande och framgång, om underrättelseläget varit sämre är det mycket möjligt att operationen aldrig skett över huvud taget. Identifieringen av svagheter bidrog även till framgångarna i operationen, framför allt genom kartläggningen av specifika individer boende i byggnaderna, vilket sedan även användes mot dem.

Operationssäkerhet

Operationssäkerheten ska enligt specialoperationsteorierna bidra till framgångarna genom att motståndaren inte kan anpassa sitt agerande eller förbereda sitt försvar. Operationen genomfördes utom Pakistans vetskapsområde då risken för läckor bedömdes alltför hög, trots att den skedde på pakistanskt territorium (Jones 2012, 420–422). Även själva förflyttningen av specialförband från USA till Afghanistan riskerade operationssäkerheten då både egna förband och utomstående tenderade att reagera på tillförsel av personal. Specialförbanden hölls för sig själva väl framme i Afghanistan och eftersträvade att minimera tiden i området (Owen och Maurer 2012, 156). Efter operationen visade det sig att bin Laden inte förberett något försvar av byggnaderna då flertalet av vapnen i byggnaderna inte var laddade (Owen och Maurer 2012, 203). Detta tyder på att operationssäkerheten bidrog till framgången i genomförandet.

Vidare anger det teoretiska ramverket att operationssäkerheten inte får vara så omfattande att förberedelserna missgynnas, exempelvis genom undanhållande av information till dem som behöver den, vilket då minskar chanserna för framgång. En av soldaterna som skulle delta i uppdraget befann sig i Afghanistan under hela förberedelseperioden och kunde på grund av operationssäkerheten inte få reda på planen förrän nära inpå uppdraget. Detta innebär inget problem för operationen då den liknade tidigare operationer som individen genomfört (Owen och Maurer 2012, 154).

Principen om operationssäkerhet uppfylldes i stor utsträckning då omfattande operationssäkerhet bidrog till att motståndaren inte kunde förbereda sig på anfallet. Operationssäkerheten bidrog inte heller till några negativa konsekvenser för genomförandet. Sammantaget anses operationssäkerheten bidragit till framgångarna i och med att bin Laden varken hann fly eller förbereda sig på något angrepp.

Rykte

I det undersökta materialet har inget underlag återfunnits vilket kan tyda på att ryktet om specialförbandens taktiska kompetens eller politisk handlingskraft bidrog till avskräckning under operationen, eller att detta skulle ha bidragit till framgång.

Personligt engagemang

Principen innefattar att specialförbandens personal behöver en stark vilja att lösa sina uppdrag och att inte ge upp. Soldaterna och officerarna hade redan långt innan operationen fått uppvisa egenskaper som mod, ihärdighet och motivation under uttagningen till SEAL Team Six. Uttagningen beskrivs som en av världens absolut hårdaste och syftar till stor del till att pröva deltagarnas vilja (Bergen 2012, 158). Motivationen återspeglades även i själva uppdraget. Direkt efter att helikoptern kraschat och dess passagerare varit nära att skadas allvarligt ställde dessa direkt om och fortsatte uppdraget, en av soldaterna beskriver att trots riskerna var målet det enda han kunde se framför sig (Owen och Maurer 2012, 176).

Principen om personligt engagemang anses uppfylld i den mån att personalen både innan och under operationen visade prov på en stark vilja att lösa sina uppgifter, något som bidrog till framgångarna genom att personalen i större utsträckning kunde bortse från riskerna och snarare fokusera på målet.

Hastighet

I det teoretiska ramverket betonas vikten av hastighet i genomförandet av specialoperationer där de flesta lyckade operationer nått sitt huvudsakliga mål inom 30 minuter från den första kontakten med motståndaren. Uppdraget hade planerats för att genomföras på mindre än 30 minuter från det att den första helikoptern landat. Tidsplanen kunde dock inte hållas med tanke på helikopterkraschen. När insamlingen av material av underrättelsevärde påbörjades hade styrkan varit på platsen i närmare 30 minuter (Owen och Maurer 2012, 174). Vidare anlände de pakistanska myndigheterna till platsen endast fem minuter efter att helikoptrarna lämnat (Bergen 2012, 231).

Principen uppfylldes då målet med operationen uppnåddes på mindre än 30 minuter, vilket också anses ha bidragit till framgångarna då risken för pakistansk inblandning ökade ju längre tid SEAL-styrkan uppehöll sig på platsen.

4.2 Operation Barras

Strategisk och politisk förståelse

Specialförbandens utformning i förhållande till uppdraget anses i teorin vital för framgångarna. Uppdraget delades upp mellan SAS och 1 Paras med anledning av att SAS var särskilt tränade på fritagningsoperationer i högriskmiljö och hade genomfört liknande operationer tidigare. 1 Paras var å andra sidan specialiserade på den typ av lätt, luftburen infanteristrid vilken förväntades vid Magbeni (Stilwell 2012, 199). Att förbanden fördelades utifrån deras specialiseringar anses ha bidragit till framgångarna då 1 Paras hade mer av den eldkraft som behövdes vid Magbeni medan SAS var särskilt tränade för fritagningsoperationer.

I det teoretiska ramverket understryks risken för missöden om detaljstyrning av utomstående sker. Operationen krävde godkännande av den brittiska premiärministern och förändring i insatsreglerna för att kunna övertas från Sierra Leones poliskår, åtgärder som skedde på den högsta militära och politiska nivån. Planeringen, övningen inför och ledningen av genomförandet skedde dock av respektive befälhavare för 1 Paras och SAS-styrkan, vilket möjliggjorde initiativtagande från de officerare som var på platsen och hade bäst lägesbild snarare än att behöva invänta beslut från de högre skikten (Fowler 2010, 22, 32).

Principen både uppfylldes och bidrog till framgång i operationen. Enheterna fördelades utifrån uppgifterna vilket innebar att deras respektive specialisering gynnade framgångarna, samtidigt som ingen detaljstyrning skedde och cheferna på plats själva kunde fatta nödvändiga beslut.

Målsättningar

I det teoretiska ramverket betonas vikten av att uppdraget bidrar till de strategiska målsättningarna, vilket Operation Barras anses ha gjort. Att bidra till stabilitet i Sierra Leone genom nedrustning av de revolutionära grupperna var en av de övergripande strategiska målsättningarna för den brittiska insatsen. Efter operationen sändes ett meddelande från en av WSB:s tillfångatagna ledare ut i radio där han uppmanade de återstående delarna av WSB att ge upp motståndet och överlämna sig till myndigheterna. Meddelandet fick stor effekt och över 400 WSB-medlemmar, inklusive ca 50 barnsoldater, kom att överlämna sig omgående. Bedömningar har gjorts att denna strategiska effekt uteblivit om gisslansituationen i stället lösts genom förhandlingar (Fowler 2010, 9, 55).

Det teoretiska ramverket betonar även vikten av att begränsa antalet mål i operationen. I efterhand ansågs 1 Paras attack på Magbeni bland brittiska specialförband ha genomförts i onödan. De menade att räddningsoperationen hade kunnat genomföras genom att enbart attackera Gberi Bana och medföra gisslan i båtar på den angränsande floden. Operationen ansågs också ha onödigt många rörliga delar som potentiellt kunnat fela (Fowler 2010, 59). Med tanke på att operationen genomfördes parallellt med två delmål samt att ett av dessa i efterhand ansågs onödigt anses inte delprincipen uppfylld. Att delprincipen inte uppfylldes borde dock enligt det teoretiska ramverket ha bidragit till negativa effekter eller misslyckanden, vilket inte var fallet.

I teorin markeras också att syftet med operationen måste vara otvetydigt för personalen. Under det inledande skedet orienterades inte soldaterna om det verkliga syftet med operationen, utan snarare att det rörde sig om en beredskapsövning. Efter att den skarpa orienteringen genomförts blev uppdraget och varför fallskärmsjägarna valts ut till det väldigt tydligt. Flertalet av soldaterna hade dessutom endast månader tidigare deltagit i en liknande insats i Sierra Leone och kände igen upplägget (Fowler 2010, 23–24). Detta tyder på att förståelsen för operationens syfte var god, dock har inget material lyckats återfinnas vilket verkar tyda på att förståelsen faktiskt skulle ha bidragit till operationens framgång.

Sammanfattningsvis anses två delar av principen om målsättningar uppfyllda, nämligen att operationen bidrog till de strategiska målsättningarna och att dess syfte var tydligt för personalen. Däremot verkar principen målsättningar inte ha bidragit till framgångarna bland annat då uppnåendet av de strategiska målsättningarna inte påverkade genomförandet av själva operationen samt att operationen var framgångsrik trots att antalet mål inte begränsades i den utsträckning som hade varit möjlig. Att personalen förstår syftet med operationen anses i det teoretiska ramverket bidra till framgång genom att personalen minns sin uppgift och kan fortsätta lösa den oavsett situation. Även om förståelsen av operationens syfte självklart bidrar till att planerna över huvud taget kan genomföras har inget underlag vilket motsvarat den teoretiska definitionen av hur syftet bidrar till framgång återfunnits.

Okonventionella metoder

Principen avhandlar användningen av okonventionella metoder för att förkorta operationens genomförande samt bidra till överraskningseffekt. SAS använde en repelleringssteknik för att ta sig ned från helikoptrarna, alltså att oskyddat glida ned för rep, i syfte att tidigt i operationen uppnå högt tempo och att i kombination med ett eldöppnande, från utplacerade SAS-patruller, bidra till överraskning och förvirring. Denna typ av insättning av personal anses förhållandevis riskfylld och genomförs främst av specialförband. WSB:s förvirring under de första minuterna av angreppet var avgörande i att gisslan skulle hinna fritas och innan gisslantagarna hann organisera sig (Stilwell 2012, 202–203).

Principen anses uppfylld då repelleringsstekniken särskilt bidrog till att uppnå både hastighet och överraskning samt att detta bidrog till framgångarna då WSB:s förvirring i kombination med SAS hastighet gjorde att gisslan kunde fritas innan de hann skadas.

Motståndarens svagheter

I det teoretiska ramverket anses ett korrekt val av tidpunkt bidra till specialoperationers framgång. Operationen genomfördes tidigt på morgonen av flera anledningar. Dels skulle temperaturen inte ha hunnit stiga till dagens högsta nivåer, vilket skulle minska risken för överhettning hos britterna vilka bar kroppsskydd och hjälmar. Dels bedömdes WSB sova och således ha gisslan samlad för att minska bevakningsresurserna, vilket förenklade fritagningen (Fowler 2010, 30, 37). Även efterverkningar från drog- och alkoholanvändning bedömdes bidra till slöhet och fördröjda reaktioner hos WSB. Svagheten utnyttjades för att uppnå överraskning och fördröja reaktionen, vilket också lyckades (Stilwell 2012, 202–203).

Principen anses uppfylld då tidpunkten gynnade specialförbandet samtidigt som en specifik svaghet identifierades och utnyttjades. Båda delarna av principen bidrog också till framgångarna då gisslan lättare kunde fritas i och med att de var samlade samt att reaktionen från motståndaren fördröjdes så pass mycket att gisslan kunde fritas oskadd.

Teknologi

De tekniska innovationerna tillgängliga för specialförbanden ska enligt det teoretiska ramverket bidra till framgångarna. Underrättelseinhämtningen underlättades avsevärt av tillgången

till bärbar avlyssningsutrustning med hopvikbara, riktade mikrofoner. Utrustningen möjliggjorde för de spanande SAS-styrkorna att avlyssna kommunikation, kartlägga rutiner och fastställa vilka byggnader gisslan hölls i (Fowler 2010, 24).

Med anledning av SAS användning av särskild teknisk utrustning för avlyssning av motståndaren anses principen uppfylld. Användningen bidrog dessutom till operationens framgång då den möjliggjorde betydligt bättre planering än vad som annars hade varit möjligt.

Övning

Övningsprincipen innefattar att personalen har tillräcklig färdighet i operationens ingående delar. Stora delar av 1 Para var helt oerfarna sett till skarpa uppdrag innan operationens genomförande. Dock ansågs det mer relevant att kompaniet var väl samövade sedan tidigare. En officer i kompaniet uttryckte följande: *“if you’re good enough to join the Battalion you’re good enough to go on ops”* (Fowler 2010, 23). Att delar av SAS-styrkan tidigare hade genomfört räddningsaktioner i just Sierra Leone bidrog till att förbandet valdes att genomföra operationen (Stilwell 2012, 198).

Principen innefattar också att förövning med hela förbandet sker inför genomförandet. Under förberedelserna genomfördes både skjutövningar samt plutons- och kompaniövningar mot skalenliga modeller av byarna. Detta bidrog till att planeringslaget kunde anpassa och förbättra planen utifrån lärdomar från förövningen (Fowler 2010, 29). Förövningen bidrog även till att rutinen för operationen satte sig i ryggmärgen hos soldaterna: *“Repeated rehearsal—running through the assault time and time and time again—helped drill the details and the routine into each man’s head”* (King 2009, 656).

Principen anses uppfylld då personalen ansågs ha tillräcklig kompetens både från uttagningen till förbanden samt deras tidigare erfarenheter, samt att detaljerad förövning skedde med styrkan. Detta anses också ha bidragit till framgångarna då inga specifika misstag har kunnat identifierats i materialet samt att svagheter i planen kunde elimineras genom förövningen och kontinuerlig uppföljning.

Underrättelser

I ramverket understryks vikten av underrättelser för att kunna identifiera och prioritera mål samt att identifiera svagheter hos motståndaren. En av de största svagheter som identifierades hos WSB var deras drog- och alkoholanvändning vilket ledde till ett mycket odisciplinerat uppträdande. Detta kunde identifieras både genom de förhandlingsmöten som genomfördes samt genom SAS spaning mot Gberi Bana (Fowler 2010, 13; MacKenzie 2011, 230). Genom SAS spaning kunde även de byggnader som gisslan hölls i och de tyngre vapensystem vilka skulle kunna utgöra ett hot mot helikoptrarna lokaliseras. (Stilwell 2012, 198). Dessa underrättelser i kombination med informationen som delgivits av tidigare frigivna gisslan bidrog till specifika prioriteringar för de olika SAS-grupperna vilka skulle rädda gisslan (Fowler 2010, 14, 37).

Principen anses i hög grad uppfylld då underrättelserna bidrog till att både identifiera svagheter hos motståndaren och att prioritera mål. Dessa underrättelser bidrog till framgången i operationen genom att dels lokalisera gisslan vilket möjliggjorde kraftsamling till den byggnaden och dels genom att en av motståndarens svagheter effektivt kunde utnyttjas.

Operationssäkerhet

Operationssäkerheten ska enligt specialoperationsteorierna bidra till framgångarna genom att hemlighålla planen så att motståndaren inte kan anpassa sitt agerande eller förbereda sitt försvar. Åtgärder för att öka operationssäkerheten utgjordes bland annat av förbud mot privata mobiltelefoner, samt vädjan till media att inte sprida spekulationer om operationen. Trots detta spreds informationen och sierraleonsk dagspress rapporterade om fallskärmsjägarnas ankomst kort före operationen (Fowler 2010, 24, 28).

Vidare anger det teoretiska ramverket att operationssäkerheten inte får vara så omfattande att förberedelserna missgynnas, exempelvis genom undanhållande av information till dem som behöver den. I det undersökta materialet har inget som tyder på att operationssäkerheten missgynnats förberedelserna återfunnits, dock verkar avsaknaden av operationssäkerhet snarare ha gynnat förberedelserna. Detta då den mediala uppmärksamheten för 1 Paras förflyttning möjliggjorde att SAS förflyttning kunde ske mer ouppmärksammat (Fowler 2010, 28).

Kriteriet om operationssäkerhet anses inte uppfyllt i fallet med tanke på de mediala spekulationerna. Att operationssäkerheten inte hölls verkar dock inte ha påverkat WSB som inte hade

förberett något särskilt försvar på platsen. Till skillnad från den teoretiska definitionen av operationssäkerhet verkar avsaknaden av denna ha gynnat operationen då SAS kunde smälta in i 1 Paras förflyttning, vilket sannolikt inte vore möjligt om inte operationssäkerheten brustit. Operationssäkerheten kan inte anses ha bidragit till framgång, dock kan avsaknaden av densamma anses ha gjort det.

Rykte

Principen innebär att avskräckning kan uppnås genom rykten om specialförbandens kompetens eller politisk handlingskraft. Spekulationer kring källan till ovan nämnda läckor om operationen har berört huruvida detta kan tänkas varit ett försök från britterna att påverka WSB psykologiskt för att påskynda förhandlingsprocessen. Oavsett läckans ursprung och eventuella syfte hade den dock ingen effekt på motståndaren som genomgående i förhandlingarna uppvisade arroganta tendenser (Fowler 2010, 28).

Principen kan inte anses uppfylld och bidrog således inte heller till framgångarna.

Personligt engagemang

Principen innefattar att specialförbandens personal behöver en stark vilja att lösa sina uppdrag och att inte ge upp. När 1 Paras hoppade ur helikoptrarna vid Magbeni fann de sig i ett träsk med vatten upp till armhålorna. Kort därefter träffades en av fallskärmsjägerplutonerna av en granat och bland andra kompanichefen skadades. Trots dessa motgångar vidtogs snabbt åtgärder för att fortsätta uppdraget och bekämpa motståndaren (Stilwell 2012, 203).

Principen uppfylldes i operationen med tanke på att personalen trots skador, risker och utmattande påfrestningar kunde bibehålla sitt fokus och fortsätta lösa uppdraget. Det personliga engagemanget bidrog till framgångarna genom att soldaterna kunde bortse från riskerna och de personliga umbärandena i operationen och fortsätta mot målet.

Hastighet

I det teoretiska ramverket betonas vikten av hastighet i genomförandet av specialoperationer där de flesta lyckade operationer nått sitt huvudsakliga mål inom 30 minuter från den första kontakten med motståndaren. Trots att sporadiska stridigheter pågick i över nio timmar tog det endast 20 minuter innan det huvudsakliga målet med operationen uppnåts, nämligen att

gisslan och tillfångatagna medlemmar ur WSB hade flugits från platsen (McManners 2012, 81). En skyndsam evakuering av de fritagna soldaterna hade identifierats som en framgångsfaktor då risken att gisslan skulle skadas bedömdes öka ju längre tid de kvarstannade på platsen (Stilwell 2012, 202).

Principen uppfylldes med tanke på att evakueringen av gisslan genomfördes efter endast 20 minuter. I och med att striderna med WSB kom att fortsätta under flera timmar hade risken att gisslan skadades ökat ju längre evakueringen dröjde och således anses den tidiga evakueringen ha bidragit till operationens framgång.

5. Avslutning

I kapitlet presenteras slutsatser återkopplade till forskningsproblemet, syftet och frågeställningen. Dessutom förs en diskussion avseende de teoretiska och metodologiska beslutens påverkan på resultaten. Kapitlet avslutas med förslag på vidare forskning och en diskussion kring studiens relevans för militär yrkesutövning.

5.1 Återkoppling till forskningsfrågan

Uppsatsen har syftat till att undersöka vilka teoretiska principer som bidragit till framgång i två lyckade specialoperationer. Detta har i sin tur bidragit till att bringa mer klarhet i vilka av de olika förklaringsfaktorerna som bidrar till framgång i specialoperationer.

Forskningsfrågan för undersökningen har varit följande:

- *Hur kan framgångarna i Operation Neptune Spear och Operation Barras förklaras utifrån Grays, Spulaks och McRavens principer för specialoperationer?*

I Operation Neptune Spear uppfylldes majoriteten av principerna, närmare bestämt nio av elva, där två av dem endast delvis bidrog till framgångarna. De principer som i större utsträckning bidrog till framgångarna var *strategisk och politisk förståelse, teknologi, övning, underrättelser, operationssäkerhet, personligt engagemang* och *hastighet*. Framgångarna i operationen kan utifrån det teoretiska ramverket framför allt förklaras genom att underrättelserna möjliggjorde lokaliseringen av bin Ladin och kartläggningen av verksamheten på platsen, övningen bidrog till att styrkan var väl förberedd och snabbt kunde anpassa uppdraget utifrån de skiftande förhållandena, hastigheten gjorde att interaktionen med de pakistanska myndigheterna uteblev och teknologin bidrog till framgångarna genom smygteknik som försvårade upptäckten samt avancerade bildförstärkare vilka möjliggjorde effektiv mörkerstrid.

Framgångarna i Operation Barras kan förklaras på ett liknande sätt som de i Operation Neptune Spear. I denna operation bidrog åtta av de elva principerna till framgång, nämligen *strategisk och politisk förståelse, okonventionella metoder, motståndarens sårbarheter, teknologi, övning, underrättelser, personligt engagemang* och *hastighet*. Dessa principer bidrog framför allt till framgångarna genom att gisslan kunde evakueras snabbt tack vare hastigheten i genomförandet, underrättelserna möjliggjorde kartläggning av motståndaren och planering av genomförandet, övningen gjorde att genomförandet av planen skedde med smidighet och att utnyttjandet av motståndarens svagheter innebar fördelar exempelvis då gisslan hölls på samma plats och således lättare kunde fritas.

Även om vissa av principerna i större utsträckning bidragit till framgångarna i båda operationerna anses det teoretiska ramverket i stor utsträckning kunna förklara framgångarna i både Operation Barras och Operation Neptune Spear. Nedan följer slutsatser avseende principer vilka inte uppfyllts alternativt uppfyllts men inte bidragit till framgångarna.

5.2 Slutsatser

Bland principerna som uppfylldes men inte bidrog till framgång återfinns *målsättningar*.

Båda operationerna anses ha bidragit till de strategiska målsättningarna, men någon konkret koppling till hur detta skulle bidragit till framgångarna har inte hittats. Däremot är det möjligt att strategisk relevans i uppdrag bidrar till att exempelvis resurser som annars inte varit tillgängliga kan tillgås. Detta har dock inte den tolkningen som gjorts utifrån specialoperations-teorierna innefattat, varför analysen inte heller utgått ifrån denna parameter. I Operation Barras anses inte heller delprincipen om begränsning av antalet mål uppfyllt då operationen genomfördes parallellt mot två olika mål och att detta i efterhand ansågs ha skett i onödan. Att delprincipen inte uppfyllts borde enligt det teoretiska ramverket bidragit till någon nackdel för uppnåendet av operationens mål, något som det empiriska materialet dock inte tytt på.

Principen *rykte* har inte återfunnits i något av de undersökta fallen. Det är tänkbart att principen bidrar till framgångarna om den uppnås men däremot kan uppnåendet av principen utifrån resultatet inte anses avgörande för de undersökta specialoperationernas framgångar.

En intressant observation kunde göras i analysen av Operation Barras, nämligen att avsaknaden av *operationssäkerhet* även kunde bidra till positiva aspekter för specialförbanden då SAS kunde smälta in i 1 Paras uppmärksammas verksamhet i anslutning till operationen. Detta tyder på att specialoperationer möjligen kan gynnas av en selektiv operationssäkerhet, alternativt att de sker förtäckta av annan, mer öppen verksamhet. Mer studier behövs dock för att fullt förstå operationssäkerhetens betydelse för specialförbandens framgångar.

De principer som i båda fallen bidrog till framgångarna var *strategisk och politisk förståelse*, *teknologi*, *övning*, *underrättelser*, *personligt engagemang* och *hastighet*. Även om samtliga av dessa principer starkt bidrog till framgångarna i respektive fall kan principen om *underrättelser* anses vara en av de absolut viktigaste principerna för specialoperationers framgångar. Underrättelserna möjliggör att mål identifieras och prioriteras samt att en övergripande förståelse för hur uppdraget kan eller bör genomföras erhålls så att uppdraget därefter kan tilldelas

rätt typ av förband. De bidrar till förövningen genom att en detaljerad bild av målet och motståndarens verksamhet kan erhållas samtidigt som motståndarens svagheter kan bedömas och i förlängningen utnyttjas. Sammantaget anses flera av principerna vilka bidrar till specialförbandens framgångar vila på den grund som ett gott underrättelseläge kan erbjuda.

5.3 Diskussion

Det teoretiska ramverket har utarbetats utifrån storheterna i tre specialoperationsteorier och möjliggör en bred analys med allt ifrån den stridstekniska till den strategiska nivån. Genom att applicera en annan teoretisk vinkling, exempelvis en som är helt fokuserad på den taktiska nivån eller helt fokuserad på specialförbandsoperatörerna bakom operationen hade ett resultat med ett större djup i just dessa frågor sannolikt visat sig. Ett alternativt val av fall hade möjliggjort en jämförelse mellan ett lyckat fall och ett misslyckat fall för att undersöka likheter mellan uppnåendet av principerna och grad av framgång. En fördel med de fall som valts i denna undersökning är att en djupare förståelse för framgångar i specialoperationer kan uppnås samtidigt som risken för att basera analysen på avvikande fall minskar något.

Även om den metod uppsatsen utgår ifrån valts då den ansetts mest lämplig utifrån sammanhanget skulle undersökningen kunnat genomföras exempelvis som en intervjustudie. Där skulle individer inblandade i moderna specialoperationer kunna intervjuas om genomförda operationer i syfte att undersöka vilka faktorer som bidragit till framgång. Intervjuer skulle kunna bidra till att omfatta ett perspektiv som är svårt att utvinna ur de tryckta källorna, exempelvis genom frågor om en specifik metod utifrån någon av de teoretiska principerna. Ett problem med detta tillvägagångssätt är dock att militära operationer ofta präglas av en hög grad av sekretess, vilket skulle försvåra insamlingen av material samt att hitta respondenter.

5.4 Vidare forskning

Ett alternativ för att skapa djupare förståelse för de aktuella operationerna är att använda ett annat teoretiskt ramverk för analysen, exempelvis andra krigföringsprinciper eller annan specialoperationsteori, för att se hur fallen skulle kunna förstås utifrån dessa. Med tanke på undersökningens förhållandevis smala omfång med endast två analysenheter skulle fortsatt undersökning av andra specialoperationer med samma analysverktyg kunna fortsätta undersöka vilka faktorer som bidrar till framgång i specialoperationer. Sett till andra fall vore undersökning av fall genomförda av nationer vilkas väpnade styrkor kan tänkas skiljas från de större västländerna, exempelvis småstaters eller Ryssland särskilt intressant. Forskningsläget

skulle även gynnas av att bredda undersökningarna till att omfatta misslyckade specialoperationer. Detta skulle bidra till ett annat perspektiv och möjligen även belysa faktorer vilka inte återfinns i framgångsrika specialoperationer.

5.5 Yrkesrelaterad relevans

Ökad förståelse för specialoperationer kan självklart bidra till att mer effektiva specialoperationer planeras och genomförs. Dock skulle förståelsen för specialoperationers framgångar även kunna bidra till ökad förståelse för hur dessa motverkas, vilket kan vara relevant för säkerhetsförband eller hemvärn vilka särskilt bevakar och försvarar Försvarmaktens skyddsvärden (Försvarmakten 2020, 123, 126). Utifrån undersökningens resultat anses exempelvis underrättelser vara en särskilt viktig framgångsfaktor för specialoperationer för att kunna prioritera och kartlägga skyddsvärda mål. Genom förståelsen för vilka principer som gynnar specialoperationer kan aktiva åtgärder vidtas för att motverka exempelvis underrättelseinhämtning. Vidtagandet av vilseledande åtgärder, maskering av skyddsvärden för att motverka upptäckt alternativt spridning av de resurserna för att försvåra prioriteringen av mål kan bidra till att uppnåendet av specialförbandets framgångsfaktorer försvåras.

I skrivande stund genomförs den internationella evakueringsinsatsen från Sudan där svenska förband deltagit med förmåga till bland annat fritagningsoperationer (Regeringen 2023). I augusti 2021 genomfördes den liknande evakueringen från flygplatsen i Kabul, där de svenska styrkorna bland annat utgjordes av specialförband (Försvarmakten 2021). Dessa händelser är bara två aktuella exempel som påvisar specialförbandens nytta. Genom förståelse för de bakomliggande faktorerna vilka bidrar till framgång i specialoperationer kan detta säkerhetspolitiska multiverktyg fortsätta användas effektivt och även utvecklas ytterligare.

Litteratur och referensförteckning

Ambos, K. & Alkatout, J. (2012). Has 'Justice Been Done'? The Legality of Bin Laden's Killing Under International Law. *Israel law review*. 45(2): 341–366.

Bergen, P. (2012). *Manhunt: From 9/11 to Abbottabad-the Ten-Year Search for Osama bin Laden*. London: Random House.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarson, H., Towns, A. & Wängnerud, L. (2017) *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad* (5.e uppl.). Stockholm: Wolters Kulwer.

Finlan, A. (2019). A dangerous pathway? Toward a theory of special forces. *Comparative Strategy*. 38(4): 255–275.

Fowler, W. (2012). *Certain Death in Sierra Leone: The SAS and Operation Barras 2000*. Oxford: Osprey Publishing.

Försvarsmakten. (2020). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Försvarsmakten.

Försvarsmakten. (2022). *Evakueringen från Kabul*. <https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/var-historia/artiklar/evakueringen-fran-kabul/> (Hämtad 2023-05-02).

Gray, C. S. (1999). Handfuls of Heroes on Desperate Ventures: When do Special Operations Succeed?. *Parameters*. 29(1): 2–24.

Jones, S. G. (2012). *Hunting in the Shadows: The Pursuit of al Qaeda since 9/11*. London: WW Norton & Company

King, A. (2009). The Special Air Service and the Concentration of Military Power. *Armed forces and society*. 35(4): 646–666.

Kiras, J. D. (2006). *Special Operations and Strategy: From World War II to the War on Terrorism*. Florence: Taylor & Francis Group.

Kiras, J. D. (2021). All roads lead to Colin: His contributions to the study of special operations. *Comparative Strategy*. 40(2): 198–204.

MacKenzie, A. (2011). *Special Force: The Untold Story of 22nd Special Air Service Regiment (SAS)*. London: I. B. Tauris.

McManners, H. (2012). *Världens främsta elitförband*. Stockholm: Fischer & Co.

McRaven, W. H. (1996). *Spec ops : case studies in special operations warfare : theory and practice*. New York: Presido Press.

Owen, M. & Maurer, K. (2012). *Ingen lätt dag: en elitsoldats självbiografi: [en unik rapport inifrån specialstyrkan som dödade Usama bin Ladin]*. Göteborg: NoNa.

Regeringen. (2023). *Pressträff med anledning av evakueringsinsatsen*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/04/presstraff-med-anledning-av-evakueringsinsatsen-24april/> (Hämtad 2023-04-27).

Spencer, E. (2017). *The Future is Now: The Need for a Special Operations and SOF Theory* i McCabe, P. & Lieber, P. (red.). *Special operations theory*. The JSOU Press: MacDill Air Force Base, Florida.

Spulak, R. G. (2007). *A Theory of Special Operations: The Origin, Qualities and Use of SOF*. JSOU Report 07-7. Joint Special Operations University, Hurlburt Field.

Stillwell, A. (2012). *Special Forces in Action: Elite forces operations, 1991–2011*. Guilford: Lyons Press.

Wallace, D. A. (2012). Operation Neptune's Spear: The Lawful Killing of Osama Bin Laden. *Israel law review*. 45(2): 367–377.

Wallén, G. (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur.

Wey, A. L. K. (2014). Principles of Special Operations: Learning from Sun Tzu and Frontinus. *Comparative Strategy*. 33(2): 131–144.